

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
A POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY AND LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN ENHANCING BUDDHIST
TOURISM AND CULTURE OF THAI-LAOS

ทองคำ ดวงขันเพ็ชร

Thongkam Duangkunpet

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

Apiwatchai Phuttajorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

สมพงษ์ เกษานุช

Sompong Kesanuch

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: sompongek@gmail.com

Received November 7, 2020; Revised November 23, 2020; Accepted December 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสังฆาธิการ ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว จำนวน 50 รูป/คน เครื่องมือในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างข้อสรุปประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่า ทั้งสองประเทศมีปัญหาที่สำคัญ คือ 1) มีข้อจำกัด

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) แหล่งท่องเที่ยวขาดทักษะด้านบริการ 3) ขาดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) ขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การจราจร สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา เป็นต้น

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่า 1) ควรส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีดั้งเดิมของชุมชนให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว 2) จัดอบรมให้ความรู้ทักษะด้านบริการแก่แหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย 4) มุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และ 5) จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงบูรณาการร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพของชุมชน, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น,
การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

Abstract

This research aims to 1) study problems of communities and local administrative organizations in promoting Buddhist and Thai-Lao culture tourism and 2) to study the potential development of communities and local government organizations in promoting Buddhism and Thai-Lao culture tourism. The research deployed qualitative research method with the use of interviews, observation and small group discussions. The sample group was the Buddhist ecclesiastic, local administrators, community leaders, academics, entrepreneurs, and tourists which were 50 people in total. Research tools were questionnaires, interviews and observational data analysis by analyzing content to generate a summary of each issue.

The results of research were found that:

1. Problems of communities and local government organizations in promoting Buddhist and Thai-Lao culture tourism revealed that there were significant problems in both countries as follows: 1) Lack of tourism resources; 2) Lack of service skills; 3) Lack of creative activities; 4) Lack of community participation and 5) Lack of preparedness in terms of basic facilities such as traffic, parking places, toilets, etc.

2. Guidelines for developing the capacity of communities and local government organizations in promoting Buddhist and Thai-Lao culture tourism revealed that 1) There should be a promotion and preservation of the community's traditional

ways to be tourism resources; 2) The training courses to provide knowledge on service skills for tourist attractions should be organized; 3) Creative activities with local culture and traditions to be diversified should be developed, 4) Participatory management in both the public, private and public sectors should be emphasized and 5) An integrated infrastructure development plan with the local government organization should be determined to be an international standard.

Keywords: Potential Development of the Community, Local Administrative Organization, Buddhist and culture tourism.

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสาขาหนึ่งที่อาเซียนให้ความสนใจในลำดับต้น ๆ และตั้งเป้าที่จะให้เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกัน (Single Tourist Destination) คือนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่ยังท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปสู่ประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวอาเซียนได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียน ปี 2554-2558 และปี 2559-2568 เป็นกรอบการทำงานของประเทศสมาชิกที่เน้นการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมการรักษาคุณค่ามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมการทำตลาดร่วมกันสำหรับสินค้าทางด้านการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนการท่องเที่ยวทางเรือสำราญ (Cruise) เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายที่สุดประเทศหนึ่ง และมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ในช่วงเทศกาลของไทยมีตั้งแต่เทศกาลและประเพณีในประเทศไทย รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

จังหวัดหนองคายเป็นเมืองชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับนครหลวงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงถือว่าหนองคายเป็นประตูอาเซียนที่นักท่องเที่ยวจะต้องมาเยือนก่อนเดินทางไปลาวและประเทศอื่น ๆ จังหวัดหนองคายจึงเป็นประตูที่เชื่อมสัมพันธ์มิตรประเทศให้แน่นแฟ้น โดยมีสะพานไทย-ลาว ข้ามแม่น้ำโขงให้พี่น้องไทย-ลาว ได้ติดต่อกันได้สะดวกขึ้น เสมือนอยู่แผ่นดินเดียวกัน (พินิจ จารุสมบัติ, 2540) ซึ่งจังหวัดหนองคายเป็นเมืองสงบเรียบง่ายจนได้รับการยกย่องเป็น “เมืองพักผ่อนที่ดีที่สุด” อันดับ 7 ของโลกจากนิตยสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกา โดยมีตัวชี้วัด คือ สภาพอากาศ ค่าครองชีพ วัฒนธรรมที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคการคมนาคม การบริการทางแพทย์ สภาพแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ

ระบบการรักษาความปลอดภัยความมั่นคงทางการเมืองและเทคโนโลยี หนองคาย หลากหลายด้วย ศิลปวัฒนธรรม ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ อบอวลไปด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนา อุดมด้วย ทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่า (องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย, 2559) และเป็นจังหวัดชายแดน ผังแม่น้ำโขงที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งเพราะเป็นประตูสู่เมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เชื่อมโยงดินแดนที่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และประชาชน ยึดถือ ขนบธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ทำให้ดินแดนแห่งนี้อยู่กัน ด้วยความผาสุกร่มเย็น และมีวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกันมาอย่างยาวนาน เป็นการรักษาเอกลักษณ์เดิม เอาไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ว่าจะเป็นความศรัทธาของพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในหัวใจของชาวลาว ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่คงไว้อย่างดีงามผสมผสานอย่างเรียบง่ายคล้ายคลึงกับอีสานของไทย จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่บ้านของตนเอง (พินิจ จันทร, 2556)

ทั้งนี้เจตจำนงของการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้งสองประเทศให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในระดับพื้นที่ โดยหน่วยงานสำคัญ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่น ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญคือบริการสาธารณะระดับท้องถิ่น (Local Affairs) ทั้งการกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวกับท้องถิ่นโดยเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการที่สอดคล้องกับ ชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น ทั้งเรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การอำนวยความสะดวก การจัด สวัสดิการให้คนในท้องถิ่น รวมไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้วย (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547)

ดังนั้น ในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย-ลาว ครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการศึกษา ศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลอดทั้ง แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของจังหวัดหนองคายและนครหลวง เวียงจันทน์ให้สามารถพัฒนาคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

2. กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึก มุ่งเน้นการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 รูป/คน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย จำนวน 4 แห่งๆ ละ 4 รูป/คน รวม 16 รูป/คน 2) เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทยลาว จำนวน 4 แห่งๆ ละ 4 รูป/คน รวม 16 รูป/คน 3) เจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ของประเทศไทย 4 คน 4) เจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ของประเทศไทยลาว 4 คน 5) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดหนองคาย จำนวน 5 คน และ 6) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวนครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ 3) แบบสังเกต การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งสูตรของ IOC (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543 : 117)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่การลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทยและลาวด้วยตนเอง ดำเนินการเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรม และการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อเห็นแนวทางการการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว 2) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับพระสังฆาธิการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และ 3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์การเชื่อมโยง และจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลให้มา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนามาสนับสนุนการตีความ แล้วทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา/เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

6. ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่/สถานที่ในการศึกษา ดังนี้

- 1) พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย คือ พระธาตุหลวง และพระธาตุบังพวน ส่วนของประเทศไทย คือ พระธาตุพนม และพระธาตุศรีเมือง
- 2) วัดที่สำคัญของประเทศไทย คือ วัดโพธิ์ชัย และวัดศรีชมภูองค์ตั้ง ส่วนของประเทศไทย คือ วัดศรีสะเกษ และวัดองค์ตั้ง และ
- 3) วัฒนธรรมประเพณีเป็นการศึกษาเฉพาะประเพณีสงกรานต์ และประเพณีแข่งขันเรือยาว

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไทย-ลาว พบผลการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวจะมีศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป พระธาตุ เพียงแห่งละหนึ่งถึงสองสิ่งเท่านั้น ขณะที่ปัญหาหลักของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ประการ คือ 1) ข้อจำกัดด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องน้ำ-ห้องสุขา และสถานที่จอดรถ และ 2) ขาดความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน (วัด พระธาตุ) และโบราณวัตถุ (พระพุทธรูป) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

1.2 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการของสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของประเทศไทยยังขาดแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น การพัฒนาทักษะบุคลากรในการบริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่มีมัคคุเทศก์ให้ความรู้ของแต่ละสถานที่ เป็นต้น ส่วนการบริหารจัดการของประเทศไทย ส่วนใหญ่บริหารจัดการโดย

หน่วยงานราชการ และยังพบว่า มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกจำนวนน้อยและขาดทักษะด้านการบริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

1.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ทั้งสองประเทศมีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นกิจกรรมการทำบุญตามประเพณีชาวพุทธ เช่น การไหว้พระขอพรพระพุทธรูป กราบนมัสการพระธาตุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมของประเทศไทยเป็นลักษณะการให้ความร่วมมือในช่วงเทศกาลเท่านั้น เพราะวัดต่าง ๆ มุ่งเน้นการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ ดังนั้นกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมกับทางวัดมากที่สุด คือ คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ส่วนประชาชนหรือคนในชุมชนเป็นเพียงผู้คอยให้การสนับสนุนในช่วงที่มีกิจกรรมสำคัญ ๆ เท่านั้น ส่วนในประเทศลาวการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีน้อย เพราะโดยส่วนมากแหล่งท่องเที่ยวจะถูกบริหารจัดการโดยภาครัฐ แม้ทางวัดจะมีบทบาทอยู่บ้าง แต่หากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศก็จะมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาดูแลเป็นหลัก

2. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-ลาว พบผลการวิจัยดังนี้

2.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาหลักของทั้งสองประเพณี คือ เรื่องของการปรับตัวที่มีลักษณะประยุกต์กับความนิยมสมัยใหม่มากเกินไปจนทำให้ประเพณีดั้งเดิมเลือนรางลง กล่าวคือ ประเพณีสงกรานต์มักจะ พบว่า ประชาชนมุ่งเน้นเรื่องของความรื่นเริงมากกว่าการรักษาวัฒนธรรมอันดี มีการดื่มสุราของมึนเมา และมีการทะเลาะวิวาทกัน มีการล่วงละเมิดและการกระทำความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะของกิจกรรมที่เปลี่ยนไปตามความนิยม ในขณะที่ประเพณีการแข่งเรือ ปัญหาหลัก คือ มีการเล่นการพนันของทั้งผู้นำเรือเข้าแข่งขันและผู้เข้าชมการแข่งขัน ซึ่งเป็นปัญหาที่นำมาสู่ความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่มุ่งสร้างความรักความสามัคคี

2.2 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการประเพณีส่วนใหญ่จะพบปัญหาหลัก คือ 1) ปัญหาด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้เนื่องจากประเพณีทั้งสองเป็นประเพณีเพื่อสร้างความรื่นเริงสนุกสนานจึงมักก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งของผู้ร่วมงาน 2) ปัญหาด้านความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ และจุดทิ้งขยะ ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) จำนวนเจ้าหน้าที่ในการจัดงานไม่เพียงพอ เนื่องจากประเพณีทั้งสองโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีสงกรานต์ที่มีการออกมาเฉลิมฉลองและเล่นน้ำในหลายพื้นที่ ดังนั้นการดูแลอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่จึงไม่เพียงพอ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นยังขาดทักษะในการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

2.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นปัญหาหลักของกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเพณีสงกรานต์ คือ 1) ปัญหาด้านระเบียบวินัยของนักท่องเที่ยว ที่ไม่เคารพกฎกติกาที่เป็นการรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม 2) ปัญหาด้านระยะเวลาของการจัดกิจกรรม ที่พบว่าในปัจจุบันการเล่นสงกรานต์ในเวลากลางคืนซึ่งเป็นการสุ่มเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการล่อลวงละเมิดทางเพศ และปัญหาอื่น ๆ 3) รูปแบบของกิจกรรมที่เปลี่ยนไป โดยในปัจจุบันมุ่งเน้นกิจกรรมรื่นเริง มีมหรสพ มีการดื่มสังสรรค์ ซึ่งทำให้รูปแบบกิจกรรมดั้งเดิมเสื่อมคลายลง ขณะที่ประเพณีแข่งเรือยาว มีปัญหาหลักคือ 1) ปัญหาการพนันแอบแฝง ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในทุกสนามการแข่งขันของทั้งสองประเทศ ทำให้กิจกรรมที่จัดขึ้นลดความสนุกและนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งของผู้แข่งขันและผู้ร่วมงาน 2) ความนิยมในการแข่งขันแบบพื้นบ้านลดลง และจำนวนผู้เข้าชมก็ลดน้อยลงทุกปี

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในประเพณีต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ มีความแตกต่างกัน โดยประเทศไทยนั้นจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาค เอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยงานด้านงบประมาณ งานด้านการอำนวยความสะดวก และรักษาความปลอดภัยจะเป็นภาระหน้าที่ของภาครัฐ ขณะที่งานในมิติอื่น ๆ เป็นการร่วมมือกันของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยปัญหาหลักด้านการมีส่วนร่วม คือ ปัญหาเรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจที่มีลักษณะของต่างคนต่างทำในแนวทางของตน ขาดความเป็นเอกภาพเชิงการจัดการ ในขณะที่ประเทศลาวพบปัญหาหลัก คือ การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐน้อย การทำกิจกรรมส่วนมากเป็นของประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐเป็นเพียงผู้รักษาความสงบเรียบร้อย และยังขาดการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไทย-ลาว มีผลการวิจัยดังนี้

3.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวขึ้นใหม่เพื่อให้เพียงพอและสามารถมองเห็นได้ทุกจุดของแหล่งท่องเที่ยว 2) การปรับปรุงถนนหนทางให้มีความปลอดภัยและสะดวก 3) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชน และ 4) การพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย

3.2 ด้านการบริหารจัดการ มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) ควรบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ 2) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 3) จัดการสนับสนุนเชิงบูรณาการขององค์กรภายนอก โดยภาครัฐ ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ แก่ทางวัด และ 4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถด้านการบริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

3.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในรูปแบบที่หลากหลาย 2) การเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับวิถีชุมชน 3) การเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง และ 4) การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการพัฒนามัคคุเทศก์ หรืออาสาสมัครเพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การส่งเสริมให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด 2) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีหรือเชิงประวัติศาสตร์พื้นเมืองควบคู่กันไป 3) การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดตลอดทั้งปี และ 4) การสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวกับภาคเอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

4. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทย-ลาว พบผลการวิจัยดังนี้

4.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มี 3 แนวทางการพัฒนา คือ 1) มุ่งเน้นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมอันดีงามดั้งเดิมของประเพณีสงกรานต์และประเพณีแข่งเรือยาว 2) ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของประเพณีทั้งสองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และ 3) การอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ซึมซับเพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องแก่คนรุ่นใหม่ให้เข้าใจวิถีวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง

4.2 ด้านการบริหารจัดการ มี 4 แนวทางการพัฒนา คือ 1) การเพิ่มเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว 2) การรณรงค์ให้มีจิตอาสาเพื่อบริการด้านการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล 3) การกำกับดูแลเรื่องการเล่นการพนันและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาท และ 4) การจัดระบบการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมประเพณีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4.3 ด้านการจัดกิจกรรม มี 3 แนวทางการพัฒนา คือ 1) เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มสีสันและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น 2) ชุมชนควรเป็นองค์กรหลักในการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่และต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามแก่อนุชนคนรุ่นหลัง และ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดประเพณีอันดีงามในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

4.4 ด้านการมีส่วนร่วม มี 3 แนวทางการพัฒนา คือ 1) ชุมชนควรมีส่วนร่วม และเป็นส่วนหนึ่ง ในนามผู้ร่วมจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ให้มากยิ่งขึ้น 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมประเพณีพื้นถิ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีให้คงอยู่สืบไป

และ 3) การจัดกิจกรรมประเพณีทั้งหลายควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาในมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว จากการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งสองประเทศมีวัฒนธรรมความเชื่อและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ไทยกับลาวมีความเหมือนกัน คือ ประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันมากกว่าหลายร้อยปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการผสมผสานหลายอย่าง เช่น อาหาร ภาษาและวัฒนธรรม ประเด็นแรกที่ยกตัวอย่างได้ดีและเห็นชัดเจน คือ ศาสนา พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยและลาวล้วนนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน เป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนา ซึ่งจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมได้ ดังนี้ 1) ศาสนา ศาสนาสำคัญที่เผยแพร่เข้ามาและได้รับการยอมรับนับถือจากชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา ล้วนนับถือ ดังนั้นประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ของพม่า ลาว กัมพูชา ก็จะคล้ายคลึงกับคนไทย เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ การให้ความเคารพพระสงฆ์ การนิยมนำบุตรหลานเข้ารับการอุปสมบท เป็นต้น 2) ภาษา ที่มีการพูดเขียน คล้ายคลึงกับไทย 3) ประเพณี พิธีกรรม เป็นชาติที่มีรากฐานการนับถือศาสนาเป็นพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ทำให้ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะคล้ายคลึงกัน เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนประเพณีอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา ก็จะมีประเพณีหลายอย่างคล้ายคลึงกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไป 4) อาหาร ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้าว ผัก และเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การปรุงอาหารโดยมากจะใช้เครื่องเทศประเภทกะทิ น้ำมันรสชาติจัดจ้าน สีสันดูน่ารับประทาน รสชาติเผ็ดร้อน และ 5) การแต่งกาย หากไม่นับชุดพื้นเมืองและชุดประจำชาติแล้วจะแต่งกายไม่แตกต่างกัน

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนานั้นแบ่งเป็นสองส่วนคือ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และ 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและ

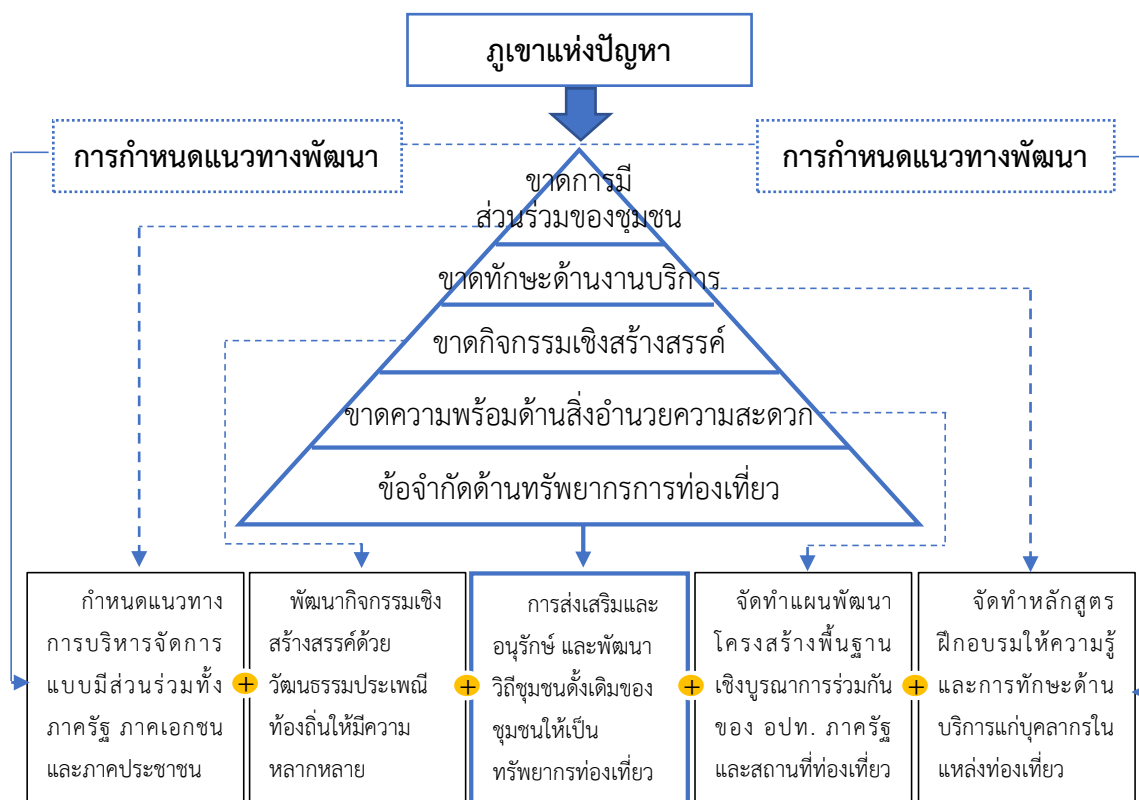
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยทั้งสองแนวทางการพัฒนาจะขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ ซึ่งปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ระบบการปกครองที่แตกต่างกัน ทำให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาแตกต่างกันในบางประเด็น แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมถือว่าประเด็นแนวทางการพัฒนาที่คล้ายคลึงกัน คือ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาด้านการบริการ การพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาด้านรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับสุชาติ รักแก้ว (2560) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอมือกำแหงเพชร จังหวัดกำแหงเพชร ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ด้านการตลาดการท่องเที่ยว และด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการบริการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนแล้วให้ชุมชนบริหารจัดการตนเองสามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมชมวิถีชีวิตในชุมชน มีส่วนร่วมในการหาตลาด การหานักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธศาสนาให้หลากหลายเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และ การจัดกิจกรรมสาธิตการทำพระเครื่องเมืองนครชุมแบบเจาะลึกถึงแหล่งเรียนรู้ ฝึกอบรมให้ความรู้กับเจ้าของแหล่งสาธิตการทำพระเครื่อง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี 2) ด้านการบริการการท่องเที่ยว ควรจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยวและให้พ่อค้าแม่ค้าแต่งกายแบบย้อนยุค เพื่อเป็นการสร้างเสน่ห์และดึงดูดนักท่องเที่ยวจัดบริการยูมัคคุเทศก์หรืออาสาสมัครนำเที่ยวของชุมชน และจัดบริการที่พักที่สะอาดและปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยว และ 3) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องกับและเอกชน จัดระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มีคุณภาพโดยปรับปรุงและตรวจสอบ การประชาสัมพันธ์ในเฟสบุ๊คหรือเว็บไซต์ของเทศบาลให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันและทันสมัย และการร่วมมือกับสมาคมการท่องเที่ยวภาคธุรกิจโรงแรมที่พักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การให้ส่วนลดค่าอาหารและที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของชายชาญ ปฐมกาญจนา (2558) ที่ทำการศึกษารองแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการเงินหรืองบประมาณ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในจำนวน

ที่มากพอ ควรมีการรวมกลุ่มกันในการให้ความช่วยเหลือ ประสานงาน และให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีดั้งเดิมของชุมชนให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ต้องมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาหลักเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ โดยสภาพปัญหาของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่าทั้งสองประเทศมีปัญหาที่สำคัญสรุปได้ 5 การ คือ 1) มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) แหล่งท่องเที่ยวขาดทักษะด้านบริการ 3) ขาดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 4) ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) ขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การจราจร สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงควรกำหนดแนวทางแนวทางการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว 5 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีดั้งเดิมของชุมชนให้เป็น ทรัพยากรท่องเที่ยว 2) จัดอบรมให้ความรู้ทักษะด้านบริการแก่แหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนากิจกรรมเชิง สร้างสรรค์ด้วยวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย 4) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และ 5) จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงบูรณาการ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานสากล แนวทางดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ของการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน และเป็นการสืบสานอนุรักษ์ และธำรงไว้ซึ่ง วิถีอันดีงามของทั้งสองประเทศสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่พบ คือการ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นควรส่งเสริมให้วัดและชุมชนร่วมมือกัน ใน การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะที่หลากหลายและมุ่งเน้นการถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิตดั้งเดิมของ พื้นที่นั้น ๆ

1.2 จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมเป็นผลสะท้อนจากความต้องการของทุกภาคส่วน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งวัด (สถานที่ ท่องเที่ยว) ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ควรร่วมมือกันเพื่อนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเด่นชัด

2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่หรือแหล่งท่องเที่ยวรอง รวมถึง เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงที่เชื่อมโยงกับสินค้าการเกษตร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่เป็น เอกลักษณ์ของไทย-ลาว

2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อทราบมุมมองความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่เด่นชัดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชายชาญ ปฐมกาญจนา. (2558). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พินิจ จันทร. (2556). *เปิดประตูท่องเที่ยวอาเซียน เชื่อมโยง 10 ประเทศเป็นหนึ่งเดียว*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทปัญญาชนดิศพรีวิเตอร์ จำกัด.
- พินิจ จารุสมบัติ. (2540). *“หนองคาย” เพื่อชาวหนองคาย*. กรุงเทพมหานคร: มังกรการพิมพ์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (ตุลาคม-ธันวาคม 2558)*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กเซลเลนซ์ บิซิเนส แมเนจเม้นท์.
- สุชาติ รักเกื้อ. (2560). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย. (2559). *เที่ยวหนองคาย เมืองหน้าอยู่ ประตูสู่อาเซียน*. หนองคาย: ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย.